

Selaheddin Eýýuby «Şir ýürekli» Riçardyň yüzbe-ýüz duşuşma teklibinden nämüçin yüz öwürdi?

Category: Kitapcy,Sözler,Taryhy makalalar

написано kitapcy | 26 января, 2025

Selaheddin Eýýuby "Şir ýürekli" Riçardyň yüzbe-ýüz duşuşma teklibinden nämüçin yüz öwürdi? SELAHEDDIN EÝÝUBY «ŞIR ÝUREKLI» RIÇARDYŇ YÜZBE-ÝÜZ DUŞUŞMA TEKLİBİNDEN NÄMÜÇİN YÜZ ÖWÜRDI?

«Şir ýürekli» Riçard mukaddes topraklara iki arzuw-hyýal bilen gelipdi. Birinjisi Ierusalimi eýelemek bolsa, ikinjisi Selaheddin Eýýuby bilen yüzbe-ýüz görşüp, ony ýakyndan tanamakdy. Selaheddin Eýýuby onuň iki arzuwynyňam amala aşmagyna ýol bermedi

1189-nyj yýlda nemes koroly Fridrih Morsakal (Barbarossa) taryhda seýrek gabat gelýän leşgeri bilen Balkan ýurtlarynyň üstünden geçip, mukaddes topraklara bakan süýşmäge başlady. Emma ol Silifke diýlen ýerde gark bolup öldi welin, goşuny

dyr-pytrak boldy.

Ibn Esir wakany şeýle gürrüň berýär:

«Ol suwuň bary-ýogy biliňi boýlaýan ýerinde gark boldy. Goşuny dagady. Alla muslimanlary franklaryň arasynda has köplüğü we hötjedi bolan nemesleriň şumlugyndan aman saklady».

Şol ýyl Angliýanyň güýçli korollaryndan Genri hem ölüpdır.

Musulmanlar bu oñyn üýtgeşmelerden soñ haçparazlaryň belli bir wagta çenli togtamagyna garaşypdy, emma 1190-njy ýylда Genriniň ýerine tagta geçen ogly Riçard mukaddes topraklara tiňkesini dikdi.

1191-nji ýylда sebite gelen Riçard fransuzlaryňam goldawy bilen Akka ýaly güýçli musliman şäherini aňsatlyk bilen basyp aldy.

Riçard I

«Kuddus fatihiniň» ýakyn adamlaryndan Bahaddin iňlisdigine garamazdan fransuz dilinde suwara gürleýän «Şir ýürekli» lakamly täsin iňlis korolynyň gelişini şeýle suratlandyrýar: «*Melik el-Intikar*» (Angliýanyň koroly) garpyşykda gaýduwsyz, güýçli, batyr adamdy. Mertebe taýran Fransiýanyň korolynadan has aşakdadygyna garamazdan, ondan has baýdygy we jeň meýdanynyň pälwanydygy bilen has meşhurdy.

Ýolda gelýärkä Kipre sowuldy, ol ýerini eýeledi, hyryndykyn adamdan we söweş serişdelerinden doly ýigrimi baş galera (söweşjeň gämi) bilen Akkanyň alkymyna gelende, pereňliler

şatlyk nagaralaryny atdylar, ony dabaraly garşylamak üçin uly otlary ýakdylar. Musulmanlar barada aýdanda bolsa, bu ýagday olaryň kalbyny gaýgy-gam we gorky-ünji bilen doldurdy».

Riçard 1157-nji ýylда Oksfordaky «Beaumont» köşgünde dünýä indi. Geljekde on ýyl oturan iňlis tagtynda möhüm ýeňişleri gazandy.

Aradan geçen on ýyla garamazdan, ol Angliýada bary-ýogy birküç aý bolupdy we onuň hökümdarlygynyň köp wagty Angliýanyň daşynda geçipdir.

Oňa «Şir ýürekli» lakamyny berdirenem ýurduň içindäki gozgalaňlarda ýaňy 16 ýaşandygyna garamazdan uly ýeňişleri gazanmagydy.

Riçardyň üstün çykandygynyň habary söweşden söweş ýortup halyş tapdan gaçan Kuddus soltanyna ýetirilende, ol ýeňişlerden ýaňa başy aýlanyp süýrenjeňlige salýan serkerdeleriniň tersine, akyllı-başlı hereket edipdir.

Kuddus soltany Selaheddin Eýýuby jeň meýdanyna gazanan ýeňişlerini goramak üçin bu gezek diplomatiýany ýarag hökmünde ulanypdyr.

• **Kuddusyň söýgüli fatihi**

Bütin ömrüni Müsüriň eýelenmegine bagışlan kürt serkerdesi Şirkuh bu arzuwyna ýetenden soň bary-ýogy bir aý geçip-geçmänkä, 1169-njy ýylда aradan çykypdyr.

Şirkuhыň ölümünden soň Müsürde fatumi emeldarlary häkimiýeti täzeden eýelemek üçin ýaş we tejribesiz Selaheddin Ýusuby wezir edip bellemegi üçin fatimi halyfyna basyş edip başlaýar.

Ibn Esir fatimi kösgünde gurlan duzagy şeýle gürrüň berýär: "Şirkuh ölümünden soň el-Aziziň geňesarlarlary oña täze wezir edip Ýusuby bellemegi maslahat beripdir, çünkü ol entek ýaşdy

we goşundaky emirleriň iň tejribesizi we iň gowşagy hasaplanýardy»

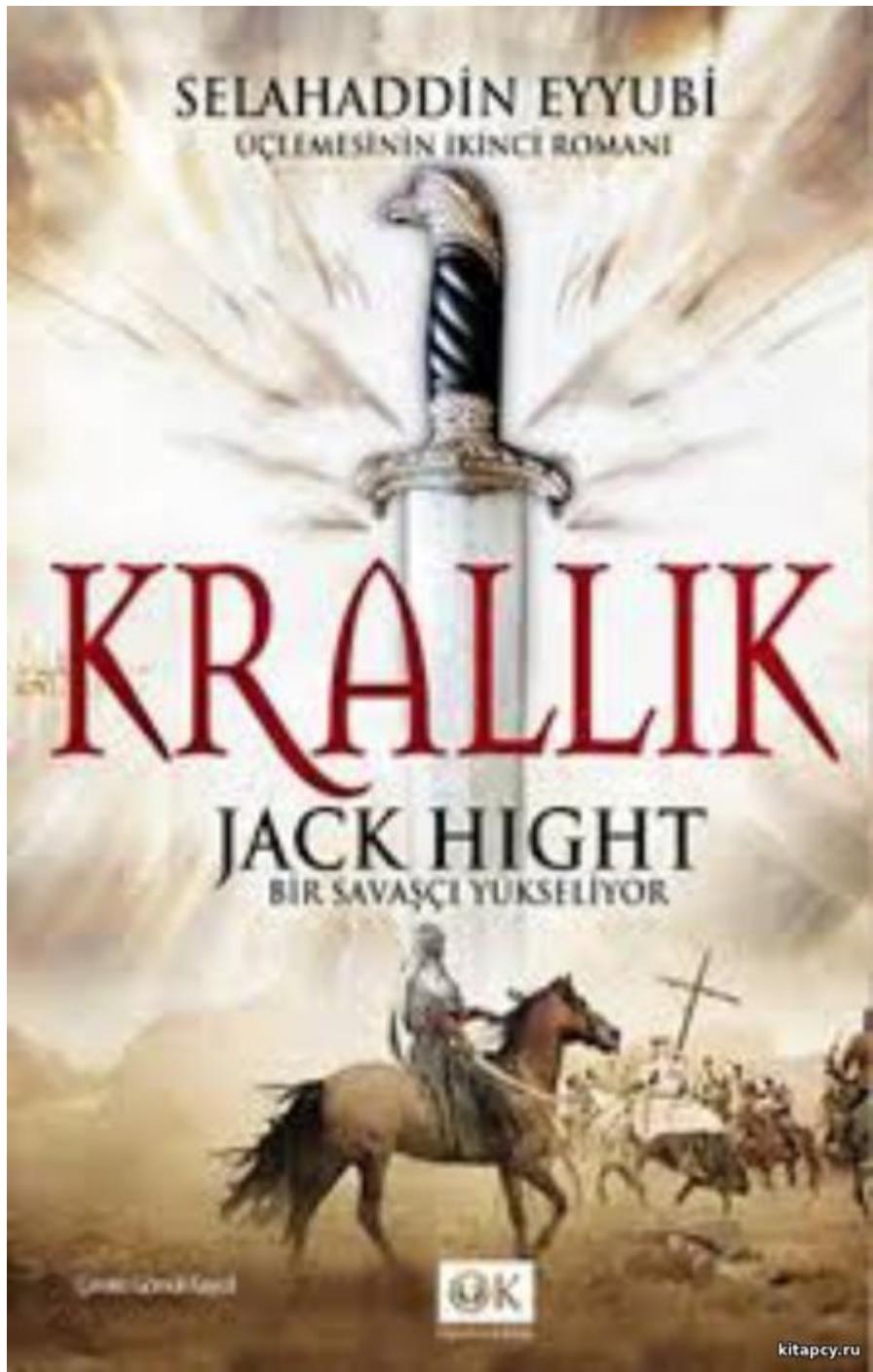
Selaheddin Ýusuby fatımiler gowşak serkerde hasaplaýandyklary üçin wezirlige belläpdiler.

Şeýle düşünýän diňe fatımiler däldi, wizantiýalylar we Ierusalim korollygy-da Müsüri basyp almak üçin herekete geçipdir. Selaheddini äsgermezçilik etmeyän we onuň nämeleriň hötdesinden gelip biljegini bilyän ýeke-täk hökümdar Nureddin Mahmyt Zeňñidi.

Selaheddin Ýusup özünden garaşylmadyk liderlik görkezdi. Ol ilki Müsürdäki ähli fatimi emeldarlary wezipeden kowdy. Kaire çozmak üçin gaýdan Ierusalim korollygyny guryýerden, Müsüriň üstünde deňizden gaýdan wizantiýa güýçlerini-de Zeňñiniň goldawy bilen Dimýatyň golaýlarynda çym-pytrak etdi.

1171-nji ýylda fatımileriň Müsürdäki halyflygyny soňlandyran Selaheddin abbasy halyfynyň adyna hutba okadyp, Müsürde bir döwrüň soňuna resmi taýdan nokat goýdy.

Müsürde eýýäm kämillik ýasyna ýetendigini subut eden ýaş Selaheddiniň ýüreginde agasy Şirkuhyn kalbyndaky müsür ody ýaly wulkan partlapdy.

Ýaş Selaheddiniň akyl-huşy we kalby Ierusalimi eýelemegiň arzuwy bilen dolup-daşyrdy.

Selaheddin agasyndan harby strategiýanyň ähli inçeliklerini öwrenipdi. Selaheddin Ýusubyň ucursyz sabyrlylygy we ünslüligi Şirkuhdan peslär ýaly däl, şol sanda ol agasy ýaly gözsüz batyrdy.

Selaheddin haýal etmän arzuwyna ýetip, Ierusalimi gabamaga yetişipdi.

Gabaw dowam edip durka we üstünlik musulmanlaryň elindekä şäheriň goragçysy Balianyň görüşme teklibi Selaheddin tarapyndan oñyn garşylandy.

SELAHADDİN EYYUBİ
ÜÇLEMESİNİN SON ROMANI

BİR SAVAŞÇININ EN BÜYÜK SAVAŞI

KUTSAL SAVAS

JACK HIGHT

Günümüz - Günümüza Kapı

kitapcy.ru

Uruşyň üstünligi görnetin yslam serkerdesiniň peýdasynady we ol islese uruşy uly gandöküşlik bilenem soňlap bilyärdi.

Serkerdeleri Selaheddiniň bu bolşuna düşünmeýärdiler we duşmanlaryny ýürekendirjekdigi üçin garşy çykýardylar.

Hatda käbir serkerdeler Selaheddini gereginden artyk ýukaýürekliklide we pereňlileriň janyny halas etmek üçin ýörişi gjikdirmekde aýyplamaga başlapdyr.

Balian Selaheddiniň garşysyna geçende, onuň gürlän ýangynly sözünü Ibn Esir şeýle beýan edýär:

«Balian ýönekey halkyň baýşlanjakdygyna söz berdirmek üçin dik gaýışýar, emma Selaheddin hiç zada söz bermeýär. Ýüregini

*yúmşatjak bolýar, barybir peýda etmeýär. Mundan soñ sultan oña
su sözler bilen ýüzlenýär:*

*– Eý sultan, bu şäherde anyk sanyny diñe Allanyň bilyän san-
sajaksyz adamy ýasaýar.*

*Hemmesi-de garpyşygy dowam etdireshi gelip duranok, çünkü başga
birnäge şäherde edişiň ýaly janlarynyň bagışlanjagyny umyt
edýärler, sebäp olaryň ýaşasy gelýär we ölümü ýigrenýärler.
Ýone eger ölümniň gutulgysyzdygyny görsek, Alla bilyändir
welin, çagalarymyzy we aýallarymyzy öz elimiz bilen öldüreris,
eýelik edýän bar zadymyzy ýakarys, size olja bolar ýaly ýeke
dinar, ýeke dirhem, gul-gyrnak edere ýeke erkek, ýeke aýal
goýmarys.*

*Soñ Mukaddes gaýany, «el-Aksa» metjidini, başga-da birnäge
ýeri haraplarys, elimide saklaýan baş müň musliman ýesiri
öldüreris, soñam münülýän atlarymyzy we ählu haýwanlarymyzy
ýok ederis. Ahyrsoñunda daşary çykarys we siziň bilen aldym-
berdimli söweşe gireris. Içimizden birimizem sizden
birnäçesini öldürmän öler öýtmäň!»*

Aslynda Balianyň haýbatlarynyň hiç bir jahden agramy ýokdy,
Selaheddin ýöris bireýyäm soñlandyrjak güýje eýedi, emma ol
şäherde gan dökülmegini islänokdy.

Selaheddin Balianyň mukaddes ýerlere zeper ýetirmek haýbatyny
öz serkerdelerini razy etmek üçin ulandy ww pereňlileriň
şäherden ujypsyzja töleg töläp çykmagyna rugsat berdi.

Döwlet gazznasyny ýuwdup alan bu ýörisde Selaheddiniň gelen
netijesiine serkerdeler nägilelik bildirenem bolsa, Selaheddin
Eýýuny altyn-kümüş bilenem, ýesir ele salmak bilenem
gyzyklanmaýardı.

1187-nji ýylyň 2-nji oktyabrynda yslam goşunu şähere girende,
ýekeje adamyňam bitiniň burny ganamandy.

El-Yspyhanı Selaheddiniň özünü alyp barşyny şeýle
suratlandyrıypdyr:

«Soltana şeýle diýdim:

*– Bu patriarch azyndan iki ýüz müň dinara barabar baylygy
äkidip barýar. Olaryň öz zatlaryny äkitmegine rugsat berdik,
emma butanalaryň we manastırlaryň hazynalaryny däl. Muňa ýol
bermesek gowy bolardy.*

Emma Selaheddin şeýle jogap berdi:

*– Gol çeken şertnamalarymyza gyşarnyksyz eýermeli bolarıys,
şeytsek, hiç kimse ynam bildirenleri şertnamanyň düzgünlerini
bozmakda aýyplap bilmez. Gaýtam munuň tersine, hristianlar*

hemme ýerde biziň gowulyklarymyzy gürrüň bererler».

Riçard I

- «Şir ýürekli» Riçardyň Selaheddin Eýýuby bilen yüzbe-yüz görüşme teklibi

«Şir ýürekli» Riçard Akka ýeňisinden soň yüzünü Ierusalime gönükdiripdir.

Ol Selaheddine ýolları hatynda üç talabyynyň bardygyny mälim edipdir:

«Bize dahylly diňe üç düşünsizmezlik bar: Ierusalim, hakyky haç we ýer. Ierusalim babatda aýdanda, ol ýer biziň çokunýan ýerimiz we iň soňky urşujymza çenli galýanam bolsak, ol ýerden el çekmegini asla kabul etmeýärис.

Ýer meselesinde, Iordan derýasynyň günbatarynyň bize berilmegini talap edýärис Haç barada aýdanda, ol siziň üçin tagta böleginden enaýy bolmasa-da, biziň üçin bahasyna ýetip bolmajak gymmatlyga eýedir. Sultan ony bize bersin we bu surnuksdyryjy uruşlar soňlansyn».

(Amin Maluf / «Araplaryň gözü bilen haçlı ýörişleri»).

«Asman patyşalygy» kinofilminde «Şir ýürekli» Riçardyň rolunda aktýor Ien Glen

Selaheddin oňa şeýle jogap beripdir:

«Kuddus size degişli bolşy ýaly, bize-de degişli, hatda biziň üçin has möhümdir, çünki pygamberimiz (s.a.w) Magraja şu ýerden galdy we **jemagatymyz kyýamat günü şu ýerde üýşmeli**. Diýmek, bu ýeri taşlap gitmegimizi kelläñize-de getirmäň. Musulmanlar muny hiç haçanam kabul etmeýär.

Ýer barada aýdanda bolsa, bu ýerler elmydama biziň watany myzdyr we siziň cozuşlarynyz wagtlagyndyr. Bu ýerlere şol wagtlar şu ýerde ýasaýan musulmanlaryň gowşaklygyndan peýdalanylyp, ýerleşdiňiz, emma uruş dowam etdigiçe eliňizde saklayán ýerleriňizden peýdalanganmagyňza ýol bermeris.

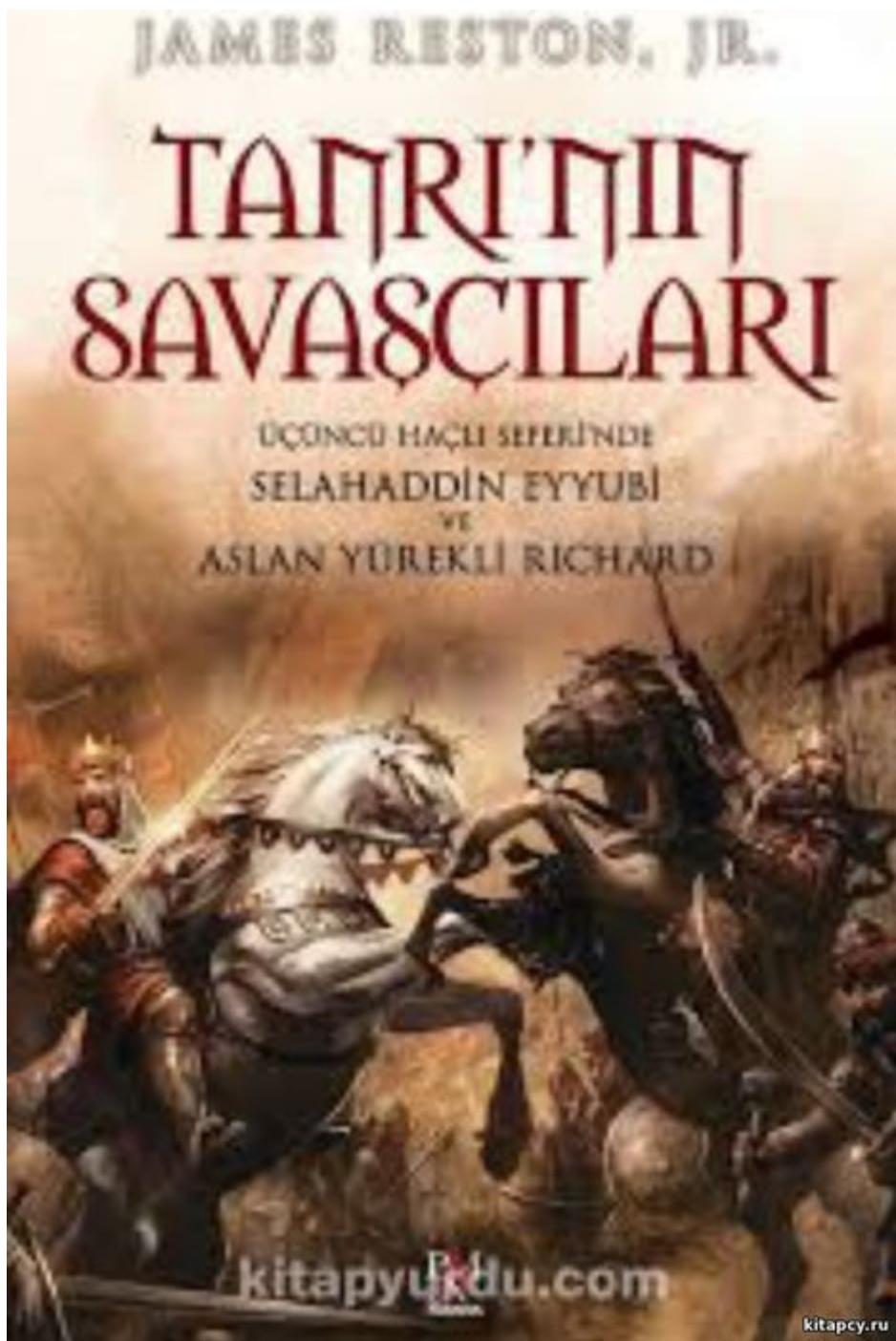
Haç barada aýdylanda, ol biziň üçin ullakan artykmaçlyk, emma öwezine yslamyň peýdasyna ullakan bähbit gazansak, ondan el çekip bileris».

(Amin Maluf / «Araplaryň gözü bilen haçly ýörisleri»).

Bu jogapdan soñ Riçard uýasyny Selaheddin Eýýubynyň erkek doganyna durmuşa çykarmagy meýilleşdiren täsin teklibini edipdir.

Ioanna atly iňlis prinseßasy Selaheddiniň maşgalasyna gelin bolmakdan yüz öwrensoň, Riçardyň gudaçylyk ýoly bilen ýer almak pikiri-de amala aşman galypdyr.

Ähli tagallalar bir ýana, tutanýerli Riçardyň Selaheddin bilen ýüzbe-ýüz görüşesi we ony ady rowaýata öwrülen soltany ýakyndan tanasy gelýärdi.

Gelen tekliplere ahyrsoñunda Selaheddin şu jogaby beripdir:
«Patyşalar diñe ylalaşyga gelinenden soñ duşuşýar. Men seniň diliňi bilemok, senem meňkini. Görüşsegem, barybir dilmaçsyz gürleşip bilmeýäris. Şonuň üçin ilciler öz wezipesini ýerine ýetirsin. Häzirlıkçe görüşmegimiziň geregi ýok». «Şir ýurekli» Riçard mukaddes topraklara iki arzuw-hyýal bilen gelipdi. Birinjisi Ierusalimi eýelemek bolsa, ikinjisi

Selaheddin Eýýuby bilen ýüzbe-ýüz görüşüp, ony ýakyndan tanamakdy. Selaheddin Eýýuby onuň iki arzuwynyňam amala aşmagyna ýol bermedi.

Ylalaşyga gol çekilenden soñ Riçardyň gidip barýanyny eşiden Selaheddin Eýýuby iňlis korolynyň Ierusalimi görmäge hem özi bilen tanyşmaga şähere çagyrypdyr. Emma Riçard muny özüne kiçilik bilip, sebitden arany açypdyr.

Riçard ömrüniň soňky bölegini Fransiýada geçiripdir we şol ýerde-de ölüpdür.

1199-nyj ýylda bir galany gabanylarynda gereksiz ýere atyny öñki hatara sürende, emelsiz bir okçynyň atan oky çawup gelip öldürülipdir.

Mehmed MAZLUM ÇELIK.

@MMazlumcel

celikmehmedmazlum@gmail.com

Sişenbe, 26.04.2022 ý. Taryhy makalalar